SKOV & FOLK

MEDLEMSBLAD FOR **VERDENS SKOVE**
1 – **2025**

S. *6* **Revolution for regnskoven**
Gunafolket fejrer 100-året for oprøret, der gav dem selvstyre

S. *10* **Skovens vogtere**
Oprindelige folk sikrer regnskovens overlevelse

S. *14* **Årsberetningen for 2024**
Verdens Skove gør status: Indsats, resultater og vejen frem

VERDENS SKOVE

VERDENS SKOVE

HVAD VIL DU GIVE VIDERE?

INDHOLD

Leder	3
Datoer i Verdens Skove	4
100-års jubilæum for gunafolkets revolution	6
Hvad er oprindelige folk?	10
Årsberetning for 2024	14
Animisme: Fra klippekunst til klimakrise	20
Naturen nu i indsatslandene	22

EN HILSEN FRA REDAKTØREN

Kære læser

I år markerer gunafolket 100-året for deres revolution i 1925, der sikrede dem retten til deres første territorier og gjorde dem til et forbillede for oprindelige folks kamp for selvbestemmelse. Overalt i verden er det netop oprindelige folk, der går forrest i forsvaret af regnskovene, og forskning viser, at deres territorier ofte er de bedst beskyttede naturområder. I Panama har Verdens Skove med succes støttet gunafolket og andre oprindelige folk med retten til flere territorier. I dette nummer af Skov og Folk kan du læse mere om gunafolkets historie og oprindelige folks centrale rolle i naturbevarelse. Vi bringer også Verdens Skoves årsberetning for 2024. Desuden vil magasinet fremover udkomme to gange årligt i stedet for fire.

Tusind tak for din støtte og god læselyst!

Jonas Schmidt Hansen
Redaktør for Skov og Folk

CERTIFIED cradle to cradle SILVER
PurePrint® by KLS
Produceret bionedbrydeligt af KLS PurePrint A/S

NORDISK MILJØMÆRKNING 5041 0016 Trykkeri

FSC www.fsc.org MIX Papir fra ansvarlige kilder FSC® C022933

Jonas Schmidt Hansen
Redaktør for Skov & Folk

REDAKTION

Ansvarlig redaktør
Jonas Schmidt Hansen
jsh@verdensskove.org

Grafiker
Danny Lund
dl@dannyvirke.dk

Tryk
KLS PurePrint A/S

Forsidefoto
Gunakvinde i traditionel moladragt,
foto af Amy Nichole Harris/Shutterstock

HOVEDKONTOR
Klostergade 34, 8000 Århus C
tlf. 86 13 52 32
info@verdensskove.org
www.verdensskove.org
kontortid: mandag til fredag kl. 10.00–14.00

LOKALKONTOR
Verdens Skove København
Vestergade 12, 1456 København K

Bliv medlem
Medlemskontingentet er 300 kr. om året.
Tilmeld dig via:
www.verdensskove.org/bliv-medlem

Flytter du?
Så husk at give Verdens Skove
din nye adresse.

Oplag
3.700
Tilsendes alle medlemmer og abonnenter.
ISSN 1396-2043

Skov & Folk er støttet af
Bladpuljen under Slots- og Kulturstyrelsen.

100-ÅR MED TERRITORIALE **RETTIGHEDER**

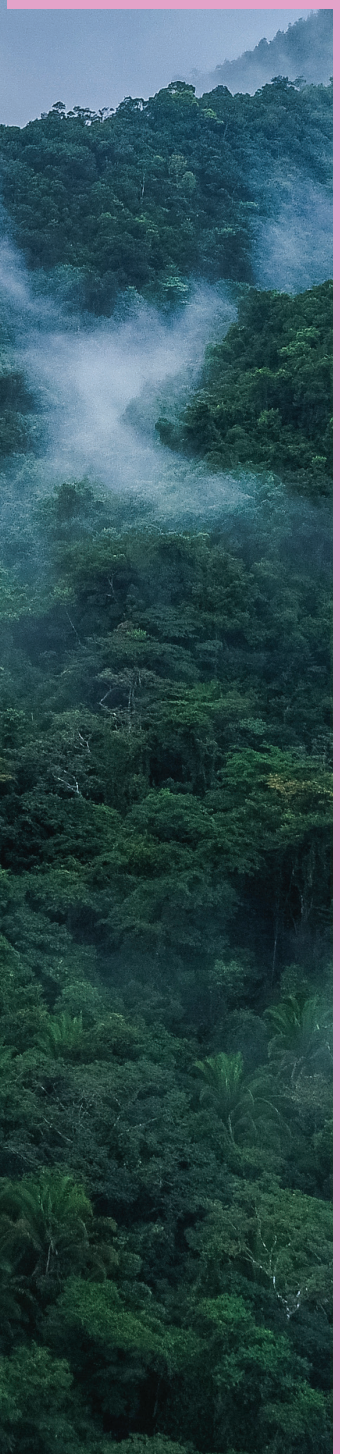

For præcis hundrede år siden rejste Guna-folket sig i en revolution imod Panamas regering for at opnå selvbestemmelse og retten til deres territorier. De sejrede. I dag er deres selvstyrende områder blandt de bedst beskyttede regnskovsområder i verden. Deres succes er ikke en tilfældighed, men et eksempel på, at oprindelige folk kan være de bedste forvaltere af deres egne skove.

Det samme gør sig gældende globalt. Forskning viser, at biodiversiteten ofte har de bedste vilkår i skovområder, hvor oprindelige folk har rettighederne til jorden. Alligevel må de dagligt kæmpe for at bevare deres territorier imod ulovlig skovhugst, minedrift og land grabbing. Oprindelige folk er skovenes frontkæmpere, men alt for ofte bliver de forfulgt, chikaneret eller dræbt for at beskytte den natur, vi alle er afhængige af.

I Verdens Skove ved vi, at skovbevarelse og oprindelige folks rettigheder går hånd i hånd. Internationale aftaler, som FN's biodiversitetsaftale, anerkender nu, at vi ikke kan redde skovene uden oprindelige folk. Men anerkendelse er ikke nok. Vi skal sikre deres rettigheder i praksis.

Denne debat har også været relevant i Danmark. I rigsfællesskabet har Grønland med selvstyreloven, for kun 16 år siden, opnået nogle af de videste kompetencer og selvbestemmelse i Verden, indenfor national suverænitet, herunder at være defineret som et folk i henhold til folkeretten med ret til selvbestemmelse. Hundrede år efter Guna-folkets revolution er deres kamp stadig relevant. Verden må anerkende og fremme, at vejen til en fremtid med intakte skove og rig biodiversitet går gennem oprindelige folk, der har bevaret skovene i generationer. Vi kan ikke lade dem kæmpe alene.

Jakob Kronik
co-generalsekretær
& global chef for Verdens Skove

DATOER

for nogle af Verdens Skoves arrangementer og events

2025

Generalforsamlinger

FORÅRETS GENERALFORSAMLING: Den 6. maj
Kl.17.00-21.00. Generalforsamlingen afholdes online, og der er samtidig mulighed for at deltage fysisk på vores kontorer i Aarhus og København.
Læs mere på https://www.verdensskove.org/generalforsamling/

EFTERÅRETS GENERALFORSAMLING: Dato følger senere.
Generalforsamlingen afholdes online, og der vil også være mulighed for at deltage fysisk på vores kontorer i Aarhus og København
Mere info vil følge senere på året på: https://www.verdensskove.org/generalforsamling

Folkemøder

MADENS FOLKEMØDE, Nykøbing Falster, den 15. maj
Verdens Skove deltager på Madens Folkemøde, og vi er med kl. 14.10 med Guilty Pleasure-oplæg og kl. 17.00 med Myteknuser-event, begge på Folkemødescenen.

NATURMØDET, Hirtshals, den 22.-24. maj
Vi har igen i år et telt, denne gang sammen med Danmarks Vilde Natur, hvor du er velkommen til at kigge forbi. Her holder vi en lang række events, diskussioner og andre aktiviteter hvor kendte natur-personligheder, politikere og interessenter vil deltage.
Derudover deltager vi i debatter og arrangementer rundt omkring på Naturmødet. Mere info vil følge senere.

FOLKEMØDET, Bornholm, den 12.-14. juni
12. juni kl. 17.00: Myteknuser-event på Kutteren Anton.
Kl. 12.00 deltager vi i "Når tro og religion er helt ude i skoven" i Himmel & Jord-teltet.
13. juni kl. 16.00 arrangerer vi en debat om Danmarks vilde natur og urørte skove på Grøn Scene. Vi deltager også i andre events og debatter, som annonceres senere.

KLIMAETS FOLKEMØDE, den 29. august
Verdens Skove vil være på Prism kl. 12.00 med Myteknuser-event.

Ungdommens Folkemøde, København, den 3.-4. september
Verdens Skove vil være på Ungdommens Folkemøde i samarbejde med Ungdomsbureauet. Vi vil blandt andet lave vores Myteknuser-event.

FN's klimakonference, COP30

Belém, Brasilien, den. 10.- 21. november
Vi deltager for at sætte skovene, de oprindelige folk og lokalsamfund, der lever i og af skovene i fokus.

Foreningsweekend

Vingsted Mølle, den 19. til den 21. september
Fælles weekend for Verdens Skoves frivillige, ansatte, bestyrelse og interesserede. Ud over faglige oplæg og hyggeligt socialt samvær, får vi også jord under neglene! I samarbejde med Vejle Kommune og Den Danske Naturfond lærer vi om naturgenopretning og hjælper helt konkret med at fjerne invasive arter i Engelsholm Sønderskov.
Programmet følger senere på året.

FØLG MED i vores månedlige nyhedsbrev og på vores sociale medier, hvor vi løbende vil informere om vores arrangementer. Har du nogen spørgsmål, så er du velkommen til at skrive til Jonas Schmidt Hansen, redaktør for Skov og Folk: jsh@verdensskove.org

Gunafolket fejrer 100 års selvstyre

- og vi bør takke dem for forsvaret af deres skove

Gunafolket i Panama er **et af de mest succesfulde oprindelige folk**, når man ser på, hvordan de har opnået kollektive rettigheder til deres territorier og retten til selvbestemmelse. I år fejrer de 100 års jubilæet for deres revolution, som sikrede dem **et højt niveau af selvbestemmelse**. Verdens Skove har støttet gunafolket siden 1994 og hjulpet dem med udvidelser af deres territorier.

Af Jonas Schmidt Hansen

En mand fra gunafolket plasker afsted i en udhulet kano uden pagaj væk fra en ø i det Caribiske hav, hvor hans politikollegaer lige er blevet dræbt. Øen er fyldt til randen med huse med bliktage som en anden piratø fra en film. Imellem husene ligger afhuggede lemmer fra døde babyer. De er blevet dræbt, da de er børn, født af gunakvinder, der er blevet voldtaget af kolonister for at avle gunaerne ud. I gaderne og på pladser bliver panamanske politifolk dræbt, og selv de gunafolk, der er med i politistyrken står for skud, da gunafolket endeligt rejser sig til revolution efter mange års undertrykkelse. Kun den ene mand, der padler væk, redder sit liv. Det er blodige løjer. Men bare rolig. Det er et skuespil, der er en del af gunafolkets fem dage lange fejring af den revolution, der fandt sted for 100 år siden. I det store skuespil, hvor unge og ældre gunaskuespillere skyder og "myrder" løs i kampe til lands og til vands ud for øen, kan gunaerne og særligt inviterede gæster og venner af gunafolket se og genopleve genopførslen af nogle af de ting, gunaerne blev udsat for af kolonistyret, men også en ærlig gengivelse af nogle af de blodige handlinger, gunaerne selv udførte i kampen for frihed. Genopførs-

Skilte langs Wargandis grænse viser, hvor territoriet starter og hvor, man ikke længere må udnytte naturrescourcerne. Foto af Vibeke Tuxen.

Landsbyen Nurrá er en af landsbyerne i Wargandi-territoriet, som har fået selvstyre. Foto af Vibeke Tuxen.

Genopførslen af revolutionen er til ære for gunaernes egen forståelse af deres historie, og det er en stærk kultur- og identitetsmarkør. Foto af Vibeke Tuxen.

len er en del af en stor fejring, som finder sted hvert år i februar måned, men som i år er ekstra stor på grund af det runde årstal. Revolutionen i 1925 endte med sejr for de oprindelige gunafolk, som fik kæmpet sig til en større grad af selvstændighed og i sidste ende retten til deres første af de territorier, hvor de i dag nyder en udbredt grad af selvstyre. Noget, der ellers sjældent er sket, når oprindelige folk har rejst sig imod deres undertrykkere.

Et presset folk sejrer

Gunaerne har historisk set boet i både det nuværende Colombia og Panama, men de blev under den spanske kolonisering gradvist presset nordpå og ud mod Panamas kystområder. Her ligger en bjergkæde, der er det såkaldte kontinentale skel, hvorfra vandet på den nordøstlige side løber ud i Atlanterhavet, og vandet fra den sydvestlige side løber ud i Stillehavet. Bjergkæden blev senere grænsen til Guna Yala-territoriet, som har nogle af Centralamerikas bedst bevarede regnskove. Gunaerne bosatte sig dog hovedsageligt på øer i det Caribiske Hav, mens skovene inde på fastlandet er tyndt befolkede og de fungerer, takket være gunafolket, stadig som en smal, men meget vigtig skovkorridor for migration af dyr mellem Central og Sydamerika.

Inden revolutionen var der forbud mod at tale gunaernes eget sprog, de måtte ikke synge deres sange og gå i deres eget tøj. De skulle aflevere en stor del af deres afgrøder til de lokale korrupte politifolk, som gjorde, hvad de kunne, for at gøre livet surt for gunaerne. Efter at en gunamand var blevet skudt og dræbt af politiet i 1921, da han nægtede at aflevere halvdelen af sin høst til politiet, fik gunaerne nok. De brugte de næste fire år på at planlægge deres oprør, hvor de skød politichefen, en række politifolk og straffede deres undertrykkere og dem, som samarbejdede med dem.

Revolutionen banede vejen for, at gunafolket fik selvbestemmelse og at Guna Yala-territoriet senere blev de facto oprettet i 1938 og administrativt godkendt i 1953. Territoriet er på over 2.300 kvadratkilometer, og omfatter både fastland og omkring 365 øer i San Blas-øgruppen. Her bor lidt over 60.000 gunaer, hvoraf 80-90 procent bor på de omkring 50 beboede øer, mens resten bor på fastlandet. De fleste vælger at bo på øerne, da de tilbyder god adgang til fiskeri og handel samt tidligere mere sikkerhed mod forfølgelse. Flere af gunaerne overvejer dog at flytte til fastlandet, da overbefolkning og havvandsstigninger på grund af klimaforandringerne truer øerne.

På den anden side af bjergene

Nogle af gunafolkene flyttede dog aldrig over bjergene til Guna Yala, og flere af dem bor stadig i et regnskovsområde, der hedder Wargandi på den sydlige del af kontinentalskellet. I 1994 havde de stadig ikke retten til deres territorium, alle kunne tage deres jord, og nybyggerne var på vej. Kampen for deres territoriale ret blev det egentlige startskud til Verdens Skoves arbejde med oprindelige folks territoriale rettigheder.

Verdens Skove, som dengang hed Nepenthes, startede arbejdet i Panama i 1994. Det begyndte med, at Vibeke Tuxen, der var leder af det, der dengang hed projektafdelingen, fik kontakt til organisatio-

Gunaernes territorier i Panama har nogle af de mest biodiverse regnskove i verden.
Foto af Jonas Schmidt Hansen.

nen Dobbo Yala, der arbejdede for oprindelige folks rettigheder. Organisationen bestod hovedsageligt af gunafolk, selvom der senere kom andre oprindelige folk med. Folkene bag var optaget af at sikre de tre oprindelige gunalandsbyer i Wargandi retten til territoriet med hjælp fra Verdens Skove.

"Det var en lang proces," forklarer Vibeke Tuxen, som lige er kommet hjem fra et besøg i Wargandi og Guna Yala, hvor hun var med til fejringen af 100-års jubilæet for revolutionen. Hun fortsætter: "Vi var derude i 1994, og i 1996 fik vi penge fra Danida. Vi startede med at markere grænsen. Gunaerne vidste godt, hvor grænsen gik. Vi sørgede for, at de lavede en sti, som hele tiden blev ryddet af ungdomsgrupper, og der blev sat skilte op, hvor der stod, at man nu var på vej ind i gunaernes territorium."

Noget der dog var lidt udfordrende for folk, der ikke kunne læse eller skrive.

"Flere gange satte de skiltene på hovedet, andre gange satte de dem, så teksten kun kunne læses, når man gik ud af territoriet og ikke ind. Men territorierne blev markeret og målt op med geopositioner, som foregik til fods," siger hun.

Oprettelsen af oprindelige folks territorier er forbundet med en masse bureaukrati og jura. Til at starte med, måtte en lov, der forhindrer nybyggere i at overtage land, hvis der er tvist om jorden, tages i brug, forklarer Vibeke Tuxen. På den måde kunne man forhindre, at indtrængende nybyggere fik papir på den jord, de havde overtaget, og at flere fik incitament til at rykke ind i området. En lov, gunafolket ikke selv før havde brugt i forsvaret af deres område.

"En stor del af arbejdet krævede kendskab til panamansk lovgivning og kendskab til processen med at fremføre krav om territoriet til parlamentet. Det var især vores partner, Dobbo Yala, som var gode til den juridiske del. De lokale i Wargandi skulle også lære at forsvare territoriet. Hvad gør man, når der trænger nybyggere ind, hvor henvender man sig, og hvordan

Høvding Oswaldo Alvarado (tv i gul) fra Morti-landsbyen og Heraclio López Hernández (th i rød), mangeårig samarbejdspartner og tidligere ansat ved Dobbo Yala og senere Verdens Skove. Begge er gunaer, og de har været med til at kæmpe for Wargandi-territoriet.
Foto af Vibeke Tuxen.

gør man? Lederne skulle uddannes i at tale på en politisk scene. De var vant til at tale foran forsamlinger, men de skulle omstille sig til noget, der var anderledes," siger hun.

Regnskoven i territorierne består

Efter års kamp, lykkedes det i år 2000 at få legaliseret Wargandi, der dækker 77.500 hektar regnskov, som et såkaldt comarca, der er det højeste niveau, et territorium kan opnå i Panama, hvor de oprindelige folk selv forvalter deres område.

"Oprindelige folks territorier er ofte meget store i forhold til deres samfund. Indenfor de områder er der skovlandbrug, områder, hvor kun medicinmanden må komme, og områder som hellige kildeudspring, hvor ikke engang medicinmanden må komme. Det er også de områder, vi i den vestlige videnskabelige tilgang ville udpege som strengt beskyttet natur. De oprindelige folks forklaring er bare en helt anden. Alt fra deres dyrkningsmetoder til hvordan medicinmanden kommunikerer med naturen og tolker den, er baseret på deres forklaringsunivers og mytologi. Men ud fra et biodiversitetsperspektiv giver det, de gør, også rigtig god mening," forklarer hun. Ser man i dag på et kort over Wargandi-territoriet, kan man se, at grænsen også er der, hvor skoven stopper. Det, der ligger udenfor, er stort set blevet fældet, mens det indenfor stadig er frodig, tropisk regnskov med flere pletter af oprindelige folks landsbyer spredt ud i området.

"Det var en sand fornøjelse at se, at skoven står der endnu, og at gunaerne lever deres liv i fred og ro," fortæller Vibeke Tuxen.

"Det var et vigtigt kapitel, vi gennemgik. Både for de gunafolk, der fik retten til deres territorium, men det var også vores egen udvikling, som foregik i samarbejde med vores partnere. Det var med til at forme Verdens Skoves arbejde fremover," afslutter hun.

Gunafolket bliver i dag set som et af de mest succesfulde oprindelige folk, som mange andre oprindelige folk verden rundt bliver inspireret af, når de også kæmper for deres rettigheder.

Verdens Skove arbejder i dag med flere af de oprindelige folk i Panama i forsvaret og bevarelsen af deres territorier.

Gunafolket klyngede politifolk op, som denne guna skuespiller troligt viser ved genopførslen af relolutionen - det omvendte swastika, der ses på væggen som optræder på gunaernes flag, tog de til sig i 1925, og det har intet med nazismen at gøre. Foto af Vibeke Tuxen

Skuespillet på 100-års jubilæet for gunaernes revolution bød på voldsomme scener som politifolks voldtægt af guna kvinder. Vibeke Tuxen.

OPRINDELIGE FOLK – *Naturens vogtere*

Tayrona Nationalparken i Colombia, der årligt besøges af tusindvis af turister, lukkes hvert år i en periode, så naturen får mulighed for at hvile uden menneskelig forstyrrelse, og hvor de oprindelige folk, som disse kogifolk, udfører ceremonier for at rense området åndeligt og fysisk. Foto af Shutterstock.

Oprindelige folk udgør kun seks procent af verdens befolkning, men deres territorier rummer en meget stor del af verdens biodiversitet. Deres dybe viden, kultur og levevis har gjort dem til nøgleaktører i bevarelsen og forsvaret af uvurderlige naturområder. Gentagne gange, herunder i FN's biodiversitetsaftale fra 2022, er det blevet slået fast, at beskyttelsen af skovene afhænger af samarbejdet med oprindelige folk. Alligevel bliver de ofte marginaliseret og oplever invasion af deres områder. Derfor er det centralt for Verdens Skove at støtte oprindelige folk i kampen for skovene.

Af Mathilde Holst

Det er efterhånden en etableret sandhed, at skove i oprindelige folks territorier generelt er bedre bevaret end andre skovområder i verden. Det har flere videnskabelige studier dokumenteret. På verdensplan findes der mere end 5.000 oprindelige samfund, der taler over 4.000 forskellige sprog. Selvom deres kulturer og levevis varierer, har de næsten alle én ting til fælles: En tæt forbindelse til naturen. For mange oprindelige folk er skovene ikke kun et hjem, men også en integreret del af deres identitet, historie og åndelige praksis. Eller sagt på en anden måde: Oprindelige folk er en del af naturen, ligesom naturen er en del af dem.

Ifølge et studie fra Ecological Society of America fra 2020 findes mindst 36 procent af verdens intakte skovlandskaber i områder, som oprindelige folk forvalter. Tabet af intakte skove er markant lavere i disse områder sammenlignet med skove uden oprindelig forvaltning.

Jakob Kronik, co-generalsekretær og global chef for Verdens Skove siger:

"FN har dokumenteret, at oprindelige folk er essentielle partnere til den mest effektive skovbevaring, og derfor er oprindelige folk uomgængelige i beskyttelse af biodiversitet og i kampen mod udledninger af CO_2 fra skovødelæggelser."

Deres bæredygtige levevis og praksisser, som rotation i landbrugsområder, skovlandbrug, forvaltning baseret på naturlige økosystemer, beskyttelse af hellige naturområder og modvilje mod industriel udnyttelse, har sikret, at skovene forbliver sunde og robuste. Samtidig udviser mange oprindelige samfund modstand mod industriel udnyttelse af naturressourcerne.

På trods af deres vigtige rolle står oprindelige folk over hele verden over for en række udfordringer. Ekspansion af landbrug, industrielle udviklingsprojekter, ulovlig skovhugst og minedrift er nogle af de største trusler mod deres territorier og livsgrundlag. Ifølge et studie publiceret i 2023 af ScienceDirect er næsten 60 procent af oprindelige folks landområder i 64 lande truet af industriel udvikling. Samtidig udsættes mange oprindelige folk for kriminalisering, vold og forfølgelse, når de kæmper for at beskytte deres områder.

En af emberafolkets ledere i Panama fortæller om, hvordan deres rangere patruljerer skovene for både at holde indtrængere ude, og for at indsamle data og vise, at det er dem, der lever i skovene og dermed bør have de juridiske rettigheder til dem. Foto af Brian Sundstrup.

Verdensbanken har også dokumenteret, at oprindelige folk er overrepræsenterede blandt verdens fattige, og deres forventede levetid er op til 20 år lavere end for ikke-oprindelige folk. Diskrimination og manglende politisk indflydelse gør det vanskeligt for dem at få anerkendt retten til deres jord, selvom internationale aftaler som ILO-konvention 169 og FN's Erklæring om Oprindelige Folks Rettigheder (UNDRIP) fastslår deres ret til at bevare deres territorier.

Mange organisationer samarbejder i dag med oprindelige folk om at beskytte naturen. En af dem er Verdens Skove.

Støtte til rettigheder og territorier er essentielt

Danmark har historisk støttet oprindelige folks kampe, og denne indsats er i høj grad blevet styrket af engagementet fra Grønlands myndigheder. Det har haft stor betydning for implementeringen af internationale aftaler som ILO-konvention 169 og UNDRIP samt i store bilaterale programmer, særligt i 1990'erne og 00'erne. Aftalerne er væsentlige værktøjer for mange lande og organisationer, inklusiv i Verdens Skoves arbejde. Jakob Kronik fortæller:

"I eksempelvis Bolivia, Panama og Nicaragua er millioner af hektar blevet beskyttet ved at oprette oprindelige folks territorier. Verdens Skove engagerer sig med oprindelige folks partnere, civilsamfundsorganisationer og advokatnetværk både lokalt og nationalt omkring deres territorier og regionalt og globalt gennem retssystemer og forhandlinger. Beskyttelsen af verdens skove og biodiversitet afhænger af dem og af vores støtte til deres rettigheder."

Verdens Skove anerkender og understøtter oprindelige folks afgørende rolle i beskyttelsen af verdens skove og biodiversitet. Samarbejdet med oprindelige folks organisationer fokuserer på at beskytte skovene ved blandt andet at sikre territoriale rettigheder med juridisk støtte, træne og udstyre samfund til at overvåge deres skove, afvise ulovlige indtrængere samt forebygge og bekæmpe trusler som skovbrande.

Jakob Kronik forklarer:

"Vi ser igen og igen, hvordan kollektivt ejerskab beskytter oprindelige folks landområder langt bedre end individuelle ejerskaber. Det reducerer risikoen for korruption og salg af land til virksomheder, der ønsker at udnytte områder med høj biodiversitet. Det er afgørende for at beskytte værdifulde og sårbare økosystemer."

Sikring af territoriale rettigheder står dog ikke alene, men går hånd i hånd med beskyttelsen af oprindelige folks ret til kultur, sprog og selvbestemmelse. Derfor arbejder Verdens Skove også på politisk plan for at sikre, at finansiering af skovbevaringsprogrammer har et rettighedsbaseret grundlag. Ved at værne om alle aspekter af oprindelige folks levevis og områder kan der opnås størst effekt for skovene. Det er ikke blot et spørgsmål om retfærdighed, men en nødvendighed for at sikre sunde og intakte skove – og dermed for verdens biodiversitet og klima.

"Oprindelige folk er dem, der oftest passer bedst på verdens skove og dermed også

Hvad er et oprindeligt folk?

Definition og anerkendelse
Der findes ingen universelt anerkendt definition af oprindelige folk. Flere internationale organisationer anvender dog karakteristika, der blev fastlagt under en af de vigtigste internationale konventioner om oprindelige folks rettigheder: The International Labour Organization Convention on Indigenous and Tribal Peoples (ILO 169) fra 1989, som Danmark ratificerede i 1996. Disse karakteristika omfatter for det første selvidentifikation som oprindelige folk og fællesskabets anerkendelse af dette.

Historisk kontinuitet og kulturel identitet
Oprindelige folk har historisk kontinuitet med befolkningsgrupper, der boede i et område før kolonisering eller etableringen af nutidens statsgrænser. Denne tilknytning afspejles i landbesiddelse, slægtskab, sprog og kultur. Oprindelige folk bevarer unikke traditioner, kulturer og sprog og har ofte særskilte politiske, sociale og økonomiske systemer.

Forbindelse til land og natur
Oprindelige folk har en tæt forbindelse til deres territorier og naturressourcer, som spiller en central rolle i deres livssyn. De stræber efter at bevare og videreføre deres forfædres traditioner og miljøer. Mange oprindelige folk ser mennesket som en del af verden, men ikke som dens hersker.

Marginalisering og kollektive rettigheder
På trods af deres væsentlige rolle oplever mange oprindelige folk fortsat marginalisering i deres landes socioøkonomiske og politiske systemer. Mange oprindelige folk afviser dog betegnelser som "minoritet" og "lokalsamfund", da deres identitet er knyttet til kollektive rettigheder, herunder retten til at bevare sædvaneret, beskytte traditionel viden, intellektuel ejendom og kulturarv. De kan stå over for alvorlige menneskerettighedsbrud, inklusiv vold, konflikter, etnisk og/eller religiøs forfølgelse, og i ekstreme tilfælde, folkedrab.

Kilde: UNHCR, UNESCO, FN

Yanomamifolket, der lever i Amazonas, som regel i fælleshuse som dette, ser ikke sig selv som skovens ejere, men som en integreret del af naturen, hvilket påvirker deres måde at bruge naturens ressourcer på. Foto af Shutterstock.

"Oprindelige folk er dem, der oftest passer bedst på verdens skove og dermed også biodiversiteten og klimaet."

biodiversiteten og klimaet. Selvom seks procent af verdens befolkning måske ikke lyder af meget, udgør de omkring 475 millioner mennesker, og de forvalter nogle af de mest intakte og artsrige økosystemer. Det er netop takket være oprindelige folks bæredygtige levevis og deres aktive modstand mod udvindingsindustrien, at økosystemerne på deres territorier er langt bedre bevaret end andre steder."

Med andre ord: Verden kan lære meget af oprindelige folks ekspertise og verdenssyn, når det gælder om at finde løsninger på natur- og klimakriserne. Verdens Skoves væsentligste opgave er at udveksle viden og indgå i ligeværdige partnerskaber for skovenes skyld. "Oprindelige folk kæmper ikke kun for deres egne rettigheder. De kæmper for planetens fremtid," siger Jakob Kronik og afslutter: "Vores opgave er at sikre, at de har midlerne og magten til at forvalte deres egne landområder og beskytte deres viden og kultur, så de kan sikre deres skove."

Penanfolket på Borneo, som tidligere levede som jæger-samlere, fik deres skove fældet af tømmervirksomheder fremskyndet af Malaysias regering, selvom penanfolket kæmpede imod. Skov og verden er på penanernes sprog det samme ord, men på sørgelig vis endte flere penanere med at arbejde for tømmerindustrien, der netop ødelagde deres verden. Foto af Henrik Egede-Lassen.

Verdens Skove har siden 1983 arbejdet for at beskytte skovene, ikke mindst i samarbejde med oprindelige folk og lokalsamfund, der lever i og af skovene. Vores arbejde skaber resultater, som vi er stolte af.

Vi arbejder på fire kontinenter, i otte forskellige lande, og i denne udgave af årsberetningen har vi samlet eksempler på vores arbejde fra Østafrika, Central- og Sydamerika samt Danmark.

God læselyst!

VERDENS SKOVE I TAL

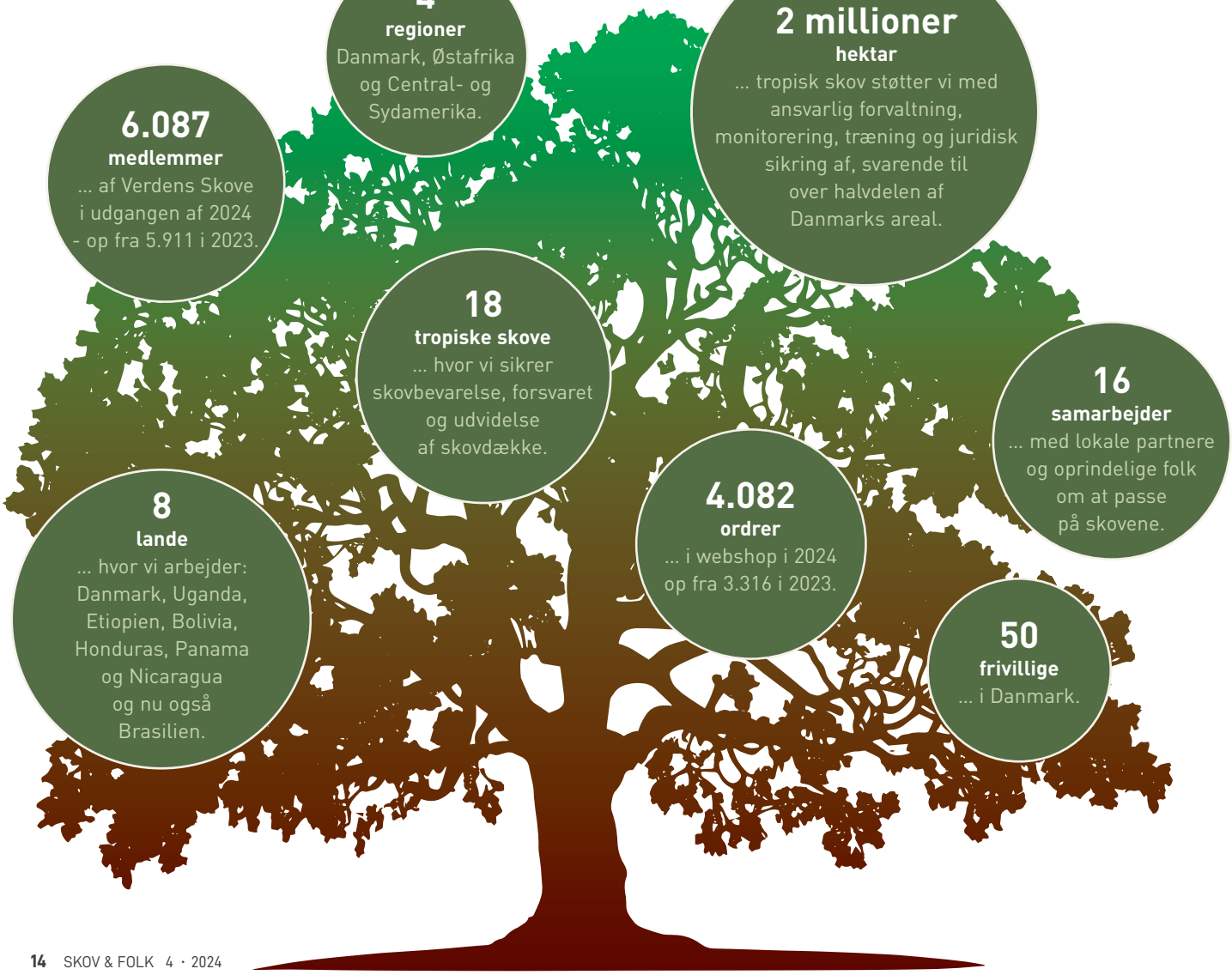

Vores indsatser

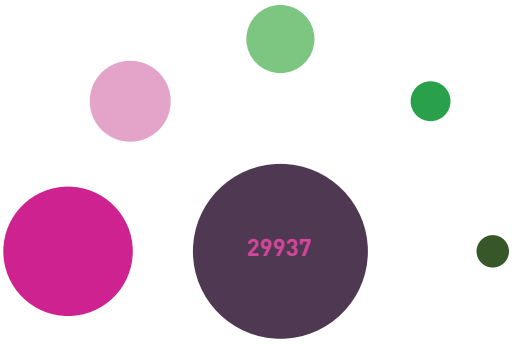

Hvor kommer pengene fra?

DANIDA SPA-program	16394
Andre projektmidler	6416
Medlemsindtægter	4541
Webshop og certifikater	1557
Donationer og andet	1029
I alt	**29937**

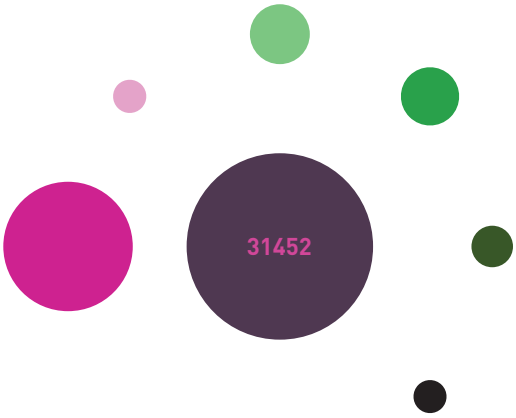

Hvad bruges pengene til og hvor?

Aktiviteter i Østafrika og Latinamerika under SPA-program	16394
Aktiviteter i Latinmerika gennem certifikatmidler	1543
Øvrige projektaktiviteter i Østafrika og Latinamerika	5020
Løn/personaleomk. (netto)	4745
Engagement og oplysning	2413
Administration, husleje m.m. (Danmark)	1337
I alt	**31452**

Note: Tallene er i 1.000 kr.

Det forventes, at 2025-regnskabet vil ende i et moderat plus.

TAKKELISTE 2024

15. Juni Fonden
92-gruppen
Aage V. Jensens Naturfond
AFA Decaux
AgUnity
Alliancen for en biodiversitetslov
APCOB (The Andhra Pradesh State Cooperative Bank Limited)
Beyond Growth Alliance
CEJIS (Centro de estudios Jurídicos e Investigación Social)
Climate and Land Use Alliance
CEPPEC - Centro de Produção Pesquisa e Capacitação do Cerrado
Climate Action Network Uganda
CISU (Civilsamfund i Udvikling)
Comité por la Libre Expresión
C- Libre
Consejos Territoriales de La Moskitia
CONPAH (Confederacion de Pueblos Autoctonos de Honduras)
Consortium for Climate Change Ethiopia
DANIDA (Danish international development agency)
Danmarks Vilde Natur
IMR (Det Danske Institut for Menneskerettigheder)
Oprindelige folk og aktører i Diammayala Alliancen i Panama
Oprindelige folk og aktører i Nicaragua
ECAP (Equipo de Estudios Comunitarios y Acción Psicosocial)
ECOA – Ecologia e Ação
Erik Kauffeldts Fond
EWNRA (Ethio Wetlands and Natural Resource Association)
EUROclima +
Europa-Nævnet
European Climate Foundation
Den Europæiske Union
Farm Africa
Fern (Making Europe Work for People and Forests)
Ford Foundation
FSC (Forest Stewardship Council)
FOSDEH (Foro Social de la Deuda Externa y Desarrollo de Honduras)
FSK aps
Fundación Geoversity
Ganefryd
Globalt Fokus
GreenSpeak
Guaruma
IDAMHO (Instituto de Derecho Ambiental de Honduras)
JESE (Joint Effort to Save the Environment)
Lebensbaum
MASTA (Unity of La Mosquitia)
MASTA Juventud
MELITEK A/S
MOPAWI (Mosquitia Pawisa Agency for the Development of the Honduras Mosquitia)
More4nature - Horizon program of the European Union
NABU (The Nature And Biodiversity Conservation Union)
Natur Energi
Norway's International Climate and Forests Initiative Satellite Data Program
Oak Foundation
Re:Wild
Skovens Kaffe
Social Vanilla
Solidarity Uganda
Stenbroens Træpleje og Anlæg
Sv. Michelsen Chokolade
Tarratex Textiles
Tirsbæk Bakker A/S
Torben & Alice Frimodts Fond
Ungdomsbureauet
Vejle Kommune
WCS (Wildlife Conservation Society)

Centralamerika

PANAMA: Sammen om skov og vand

I 2023 forenede Emberá-, Wounaan- og Guna-folkene sig med småbønder i 'Diammayala Alliancen'. Det multiterritoriale samarbejde med at styrke både skovbeskyttelse og vandforsyning er fortsat i 2024. Alliancens sammenhængende territorier rummer syv floder, der forsyner Panamakanalen og halvdelen af landets befolkning med drikkevand. Alliancen styrker oprindelige folks stemme i beslutningsprocesser, hvor de længe har været overset. Verdens Skove støtter indsatsen sammen med partneren Geoversity.

NICARAGUA: Et truet territorium

Skovrydning og ulovlige invasioner presser oprindelige folks områder i Nicaragua. Spændingerne vokser, mange er drevet på flugt, og flere miljøforkæmpere bliver dræbt. Verdens Skove bakker op om civilsamfundet og de oprindelige folks kamp for skovene og deres rettigheder.

HONDURAS: Unge forener kræfter for skovene

I 2024 samledes over 200 børn og unge i Honduras for at styrke indsatsen for skovene. Oprindelige miskituer fra landsbyen Tipí mødtes med ungdomsgruppen Guaruma fra Las Mangas for at dele viden om genplantning, miljøundervisning og brug af droner til skovovervågning. Inspireret af mødet er miljøundervisning blevet en fast del af skoleskemaet i Tipí, og de unges engagement er vokset markant. Verdens Skove fortsætter i 2025 med at styrke samarbejdet og videndelingen mellem de unge miljøforkæmpere.

BOLIVIA: Kvinder styrker skovene i Bolivia

I Monte Verde i Bolivia har bæredygtig handel gjort en mærkbar forskel. Gennem Verdens Skoves støtte er fem lokale værdikæder vokset frem: æteriske olier, honning, cusi- og copaibo-olier samt kaffe. Kvinderne står i front og har organiseret sig i foreninger, hvor de producerer, forædler og sælger produkter direkte fra skovens ressourcer.

Det skaber økonomisk frihed, stærkere fællesskaber og nye kompetencer. Gennem træning i produktion, markedsføring og bæredygtig forvaltning har kvinderne fået bedre tekniske færdigheder og en stærkere stemme i både handel og lokalsamfund.

FREMTID OG UDFORDRINGER

For at sikre fortsat udvikling arbejder vi på at styrke markedsadgangen, tilpasse produktionen til klimaforandringer og understøtte kvinders rolle gennem lovgivning. Vi overfører også erfaringer til nye områder og værdikæder, så flere kan få gavn af den positive udvikling.

SKOVBRANDE UDFORDRER REGIONEN

Skovbrande har i 2024 ramt store dele af regionen. Takket være træning og udstyr har oprindelige folk dog kunnet begrænse skaderne, men tørken har gjort situationen ekstra alvorlig. Verdens Skove har ydet akut hjælp og støttet de berørte lokalsamfund gennem indsamlinger. Samtidig arbejder vi på at styrke det lokale beredskab og skabe bedre adgang til værktøjer og information, der kan forhindre og håndtere fremtidige brande. Øget samarbejde med lokalsamfund og myndigheder er afgørende for at modstå det stigende pres fra klimaforandringer.

BRASILIEN: Baru-nødder fra Brasilien

I Cerradoen i Brasilien høster lokale familier de meget næringsrige baru-nødder. Baru-træet beskytter jorden og understøtter vandkredsløbet, mens høsten skaber ekstra indkomst for de lokale bønder. Med støtte fra Verdens Skove styrkes forsyningskæden, så flere kan få gavn – og Cerradoens sårbare økosystem beskyttes, ikke mindst imod indtrængere, der vil omdanne området til sojamarker.

ETIOPIEN: FSC-certificering baner vejen

For første gang nogensinde har Etiopien taget et skridt mod ansvarlig skovdrift. Mange myndigheder og partnere havde aldrig hørt om FSC-certificering, men gennem Verdens Skoves arbejde er der nu skabt et solidt fundament. I samarbejde med Ethio Wetlands and Natural Resource Association (EWNRA), INBAR og FSC Africa har vi bidraget til udviklingen af en national FSC-standard. Selvom certificeringen endnu ikke er fuldt implementeret, arbejder vi målrettet på at få den endeligt godkendt. Når det lykkes, vil det være et vigtigt skridt mod at reducere presset på skovene og sikre bæredygtig skovdrift i Etiopien.

UGANDA: Bønderne får øget indkomst gennem skovlandbrug

I Uganda har Verdens Skove samlet et stærkt konsortium af lokale og internationale aktører, herunder Joint Effort to Save the Environment (JESE) samt kommercielle partnere som Michelsen Chokolade, Social Vanilla, Naturals Extracts Industries og AgUnity. Sammen skalerer vi arbejdet med skovlandbrug, hvor innovative løsninger sikrer lokal ejerskab over data, som er nødvendigt for at overholde EUs afskovningslov (EUDR) og certificeringskrav.

Indsatserne viser allerede lovende resultater. Småbønder, der dyrker kakao og vanilje i skovlandbrugssystemer, oplever en markant økonomisk forbedring. Hvor en gennemsnitlig småbonde tidligere kunne tjene op mod 3.800 kr. per hektar årligt, hvis de overhovedet havde et salgbart overskud, kan et femårigt skovlandbrugssystem på omkring én hektar med de nuværende priser give en indtjening på mange gange det beløb. Som med alt landbrug kræver det selvfølgelig, at bønderne får de rigtige priser, at der ikke er sygdom i afgrøderne og at alt ellers går som planlagt. Samtidig producerer skovlandbrugene brænde, mad og andre ressourcer, hvilket mindsker behovet for at hente eller købe disse fra naturområder.

Flere økologiske certificeringer på vej

Et vigtigt delmål er allerede opnået: 175 farmere er nu økologisk certificerede, hvilket ikke kun sikrer dem en højere pris for deres produkter, men også reducerer brugen af skadelige kemikalier. Det næste skridt er at få endnu flere bønder med i omstillingen gennem økologisk certificering og ved at hjælpe flere med at konvertere fra konventionelt landbrug til bæredygtigt skovlandbrug.

Verdens Skove fortsætter arbejdet med at skabe konkrete løsninger, der både styrker lokalsamfundene og beskytter skovene for fremtiden.

FREMSKRIDT for Danmarks skove – og vejen frem

2024 markerede en vigtig milepæl for Danmarks natur. Som en del af Natur- og Biodiversitetspakken er de planlagte **75.000 hektar urørt skov** nu endeligt udpeget. Derudover sikrer **Den Grønne Trepartsaftale**, at yderligere 250.000 hektar skov bliver plantet. Heraf **100.000 hektar som urørt skov**. Det er et stort skridt i den rigtige retning, men der er stadig lang vej igen.

Verdens Skove har i årevis kæmpet for at øge skovarealet og beskytte biodiversiteten. Vi arbejder tæt sammen med skovejere, myndigheder og eksperter for at sikre en rigere natur gennem oplysning, strategisk lobbyarbejde og konkrete initiativer. Blandt andet samarbejder vi med Den Danske Naturfond om at frikøbe dyrkede skovarealer, som omlægges til vild skovnatur finansieret af vores skovcertifikater.

I dag dækker skovene 14,9 procent af Danmark, men regeringens mål er at øge dette til 20-25 procent. Verdens Skove mener, at 30 procent af landet bør afsættes til skov inden 2040, fordelt på:

- Fem procent strengt beskyttet skov, hvor biodiversitet har førsteprioritet.
- 10 procent beskyttet skov, hvor nænsom ressourceudnyttelse kan finde sted.
- 15 procent produktionsskov, hvor træproduktion sker under hensyntagen til naturen.

MERE PRIVAT SKOV BØR FREDES

Beskyttelse af skove starter, når træproduktionen ophører, men biodiversiteten tager årtier at genoprette. Derfor er det afgørende at inddrage private skovejere og sikre bedre beskyttelse af eksisterende skov, hvis vi skal bevare Danmarks unikke natur for fremtiden.

ANIMISME
- *fra klippekunst til klimakrise*

Mens klimaet forværres og arterne uddør i rasende fart, er videnskabsfolk og tænkere ved at se på nogle af **de grundlæggende årsager hos os mennesker, der får os til at gøre, hvad vi gør imod naturen**. I den selvransagelse bliver menneskets skiftende verdensopfattelse af mange set som en af årsagerne til vores øgede negative påvirkning af naturen.
Dette emne samt mange flere bliver berørt i Rune Engelbreth Larsens seneste bog om animisme, der byder på en **velresearchet og dyb indsigt** i en helt anden verden, end de fleste kender til.

Af Jonas Schmidt Hansen

Animisme er en verdensforståelse, der er opstået uafhængigt på alle kontinenter og gennem hele verdenshistorien. Det har været den mest udbredte verdensopfattelse, der har strakt sig fra de første mennesker og frem til i dag. Er en sten levende? Kan en plante tale? Kan en figur være en bevidst person? Vi har talt med Rune Engelbreth Larsen, der svarer på nogle af de spørgsmål i bogen Animisme - fra klippekunst til klimakrise, der netop er udkommet som den første om emnet på dansk. Et emne, der bliver taget mere og mere alvorligt, da det måske rummer svar på nogle af vores største udfordringer.

Hvorfor er emnet relevant?

"Historisk er animisme den mest udbredte verdensforståelse nogensinde. Animisme har været udbredt gennem alle kulturer og historiske tider. Det har været undtagelsen i en relativt kort periode på 4-500 år, hvor animismen ikke har været dominerende, selvom den stadig findes blandt især oprindelige folk."

Hvordan hænger animisme sammen med klima- og biodiversitetskriserne?

"Forskere ser i dag på, om der er noget med vores måde at omgå naturen, som er med til at betinge og fremme klima- og biodiversitetskriserne. Og om der er noget i

Mange oprindelige folk, som **hadzabefolket i Tanzania**, der er animister, har ofte svært ved at fortælle den vestlige verden om deres verdenssyn, da vores sprog ikke dækker de samme ord, begreber og forståelse, som de bruger. Foto af Jonas Schmidt Hansen.

I animismen er dyr, mennesker og steder ikke altid stærkt opdelt, men man kan være en del af sine omgivelser, tage et dyrs kræfter og egenskaber, og **man er ofte langt mere forbundet med naturen**, end vi er i den industrialiserede verden. Maleri af Fernand Khnopff

animismen, der har tilstræbt en relation til naturen, som dermed har været mindre fremmende for klima- og biodiversitetskriserne," siger han.

Hvad mener du med person- og venskabsrelation?

"Den moderne antropologi og religionshistorie har forladt fortællingen om, at animisterne opfatter verden som besjælet, og at der er ånder over alt, noget der ikke er fysisk og som man ikke kan erfare. I stedet arbejder man med, at animisterne rent faktisk erfarer en verden, der er fyldt med ikke-menneskelige personer. Antropologer er i de sidste 60-70 år begyndt at erkende, at det er sådan, og moderne antropologer kalder det "erfaring" og ikke "tro"."

Han forklarer, at i den moderne verden, har vi de sidste 400 år insisteret på, at der definitivt er en adskillelse og opdeling af menneskets legeme og vores omgivelser, og vores verdensopfattelse opdeler skarpt mennesker og dyr, mennesker og naturen samt mennesket og gud. Vi opdeler også definitivt godt og ondt, rationelt og irrationelt. Ud fra den opfattelse, kan vi udnytte naturen, og den er ligeglad, da den ikke opfatter noget.

"Opdelingen er helt ved siden af den oprindelige animisme og hos oprindelige folk, hvor adskillelsen mellem mennesker, dyr, genstande og steder er flydende. Hvis vi gerne vil forstå dem og deres forhold til naturen, skal vi sætte os ind i deres opfattelse og erfaringer med ikke-menneskelige personer, der ikke altid viser sig, og som ikke er fysiske og farbare. I animisme handler det om at knytte venskaber mellem dyr, ting og steder. Hvis vi havde den anden forståelse om, at vi bør være venner med og respektere omgivelserne, ville vi også passe bedre på naturen," forklarer Rune Engelbreth Larsen.

Han påpeger, at animister og oprindelige folk gennem historien har udryddet arter, fældet skov og udnyttet naturen, ikke mindst megafaunaen. Han vurderer dog, at det er sket på grund af uvidenhed. En af pointerne i bogen er, at selvom vores forfædre eller oprindelige folk er animister, betyder det ikke, at de ikke er rationelle. De handler bare ud fra en anden verdensopfattelse.

"Havde de vidst, hvad de var i gang med, havde de nok handlet anderledes. Omvendt går det moderne menneske oplyst, rationelt og bevidst ind i ødelæggelsen af naturen. Vi ved godt, at det vi gør, udrydder tusindvis af arter, smadrer naturen og medfører klimaforandringer. Vi fortsætter med at pine og plage svin i stalde for billig flæskesteg, vi forurener, sviner og overforbruger," siger han og tilføjer en meget vigtig pointe:

"Vi kommer ikke ud af klimaforandringerne eller standser udryddelsen af arter uden rationel viden. Mens vi i den moderne verden har al viden tilgængelig og alligevel ødelægger naturen, må der være noget andet, vi mangler. Derfor er vi nødt til at se på oprindelige folk og animisters tilgang til verden."

Bogen er udgivet af forlaget Dana, er på 648 billedrige sider og bestemt værd at købe, hvis man vil blive klogere på emnet.

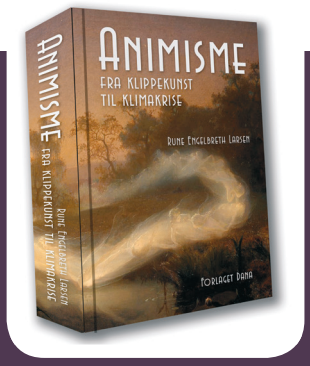

Køb bogen i boghandelen eller til 475 kr her.

NATUREN NU
- i indsatslandene

Af Rikke Vedel Nielsen, biolog

Bladskærermyrenes usynlige stier

I de fugtige regnskove eksempelvis i Nicaragua og Honduras kan du følge de lange rækker af bladskærermyrer (Atta cephalotes), der bærer friske bladstykker tilbage til deres underjordiske reder. Bladene er ikke mad, men næring til svampe, som myrerne dyrker. En kunst, de har mestret i millioner af år. Miskito- og pech-folket, som har levet i og omkring skovene i århundreder, betragter myrerne som skovens små gartnere, der skaber balance i økosystemet. Følger du myrernes spor gennem underskoven, vil du opdage en hel verden af liv, der summer af aktivitet i den fugtige varme.

Kaffeplantens hvide blomster

I Etiopiens tågeskove, hvor den vilde arabicakaffe (Coffea arabica) stammer fra, er denne årstid magisk. Her springer kaffebuskens hvide blomster ud og spreder en duft af jasmin gennem skoven. Oromofolket, som har dyrket kaffe i århundreder, ser blomstringen som et tegn på, at regntiden nærmer sig. De første regndråber får blomsterne til hurtigt at visne, men efterlader de små grønne kaffebær, der senere bliver til verdens mest eftertragtede kaffe. Går du gennem skovene, kan du høre summen af bierne, og mærke duften af en plante, der har bundet mennesker og natur sammen i generationer.

Den hellige harpyørn

Højt over regnskoven i Panama og Bolivia svæver en af verdens mægtigste rovfugle, harpyørnen (Harpia harpyja). Med et vingefang på op til to meter er den skovens ukronede konge. April er en særlig måned, for det er nu, at ørneungerne bliver store nok til at begynde at træne deres vinger. Mange oprindelige folk, som emberá-folket i Panama og tsimané-folket i Bolivia, ser harpyørnen som en beskytter af skoven. Et symbol på styrke og harmoni. Hvis du er heldig og kigger op i trækronerne, kan du måske få et glimt af denne majestætiske jæger.

Mahognitræets skjulte frø

I Ugandas frodige skove står de imponerende mahognitræer (Khaya anthotheca) med deres brede kroner. På denne årstid begynder frøene at falde til jorden. Batwa-folket, en af Ugandas oprindelige skovstammer, har gennem generationer brugt mahognien til at bygge kanoer og lave medicin mod feber. I dag er træet truet af skovhugst, men i visse beskyttede områder kan du stadig finde dets små, vingede frø dale langsomt ned fra trækronerne. Det er en påmindelse om, hvor vigtig skoven er for både mennesker og dyr.

AFSENDER: VERDENS SKOVE, KLOSTERGADE 34, 8000 ÅRHUS C

dao PP
www.dao.as
Kontakt 44 51 73 37

Emaljekrus

150 kr.

Klassisk emaljeret krus med ulv og Verdens Skoves logo

Kruset er i emaljeret stål og kan derfor klare lidt af hvert. Tag det med på tur og nyd en kop kaffe eller lidt frisk vand fra bækken undervejs. Du kan også bruge kruset til hverdag eller på arbejde, hvor det bringer lidt natur ind på skrivebordet.

Indhold: 380 ml. Pris: 150kr

Alt overskuddet går til vores arbejde med at bevare verdens skove.

https://shop.verdensskove.org/boligtilbehor/krus/emaljekrus-ulv

VERDENS SKOVE
HVAD VIL DU GIVE VIDERE?